

VAN HEINDE EN VER IN WOORD EN BEELD

MEESTERWERKEN UIT VIER EEUWEN

Het was een sympathieke gedachte van den heer Hannema, directeur van Museum Boymans, ter gelegenheid van het Regeeringsjubileum van H.M. Koningin Wilhelmina dezen zomer Rotterdam op kunstgebied te doen uitkomen met een tentoonstelling van kunstwerken, die niet onderdoet voor de vermaarde exposities gewijd aan den Delftschen Vermeer en Jeroen Bosch. Na deze hoogtepunten was het niet gemakkelijk een nieuwen top te bestijgen, maar de vindingrijke directeur is er in geslaagd met wat thans in 21 zalen van zijn museum is bijeengebracht er een denkbeeld van te geven, welke schatten aan schilder- en teekenkunst in Nederlandsch particulier bezit zijn bijeengegaard en daarbij manifesteert hij op gelukkige en bemoedigende wijze, hoe gunstig het twintigste-eeuwsche kunstzinnige Nederland afsteekt bij het voorgeslacht, dat de werken der beroemde Nederlandsche meesters met scheepsladingen voor een appel en ei over de grens liet gaan.

Wie de leerzame aantekeningen bij vele der 472 nummers van den catalogus bestudeert, zal herhaaldelijk vermeld vinden, dat Nederlandsche meesterwerken uit vervlogen eeuwen sedert kort weer op vaderlandschen bodem uit een veiling bij Christie of elders, of uit het bezit van een buitenlandschen kunstkooper op vaderlandschen bodem zijn teruggekeerd. En in het jaar, dat het Museum Kröller-Müller op de Hooge Veluwe is geopend, doet het goed te ontwaren hoeveel kunstminnende verzamelaars en wetenschappelijke kunstkenneren ons land weer telt. De voornamesten, die hier samenkwamen, zijn wel D. G. van Beuningen te Rotterdam, F. Koenigs te Haarlem en F. Lugt te 's-Gravenhage, die elk op zichzelf met hun kunstschaten een museum kunnen vullen. En dan zijn daar nog verzamelaars als H. E. ten Cate te Almelo, J. H. van Heek te 's-Heerenberg, E. vom Rath te Amsterdam, Prof. Dr. J. G. van Regteren Altena te Amsterdam, J. B. Scholten te Enschedé, E. A. Veltman te Bloemendaal, Volz te 's-Gravenhage, Dr. A. Welcker te Amsterdam, te veel om allen te vermelden, hoewel we wijlen Prof. Dr.

O. Lanz, wiens erven verscheidene nummers inzonden, niet mogen vergeten.

We wagen ons niet binnen de enkele kolommen, die ons ten dienste staan, aan een zelfs maar samenvattende bespreking van de vele meesterwerken, die dezen zomer voor het eerst Boymans blanke wanden sieren en die wederom duizenden landgenooten en vreemdelingen naar de Maasstad doen opgaan. En het was ook moeilijk een voorkeurkeus te doen uit de talrijke illustraties, die den grooten catalogus sieren. We bepalen ons tot één, waarin de geheele tentoonstelling als 't ware culmineert, de Emmausgangers van Vermeer, welk meesterwerk sedert kort, dank zij de Vereeniging Rembrandt, een Rotterdamsch kunstvriend en Dr. A. Bredius, tot de schatten van Museum Boymans behoort. Het wordt terecht in den catalogus een der nobele scheppingen van den grooten Delftschen meester genoemd.

De bezoekers, die zich voor dit magistrale doek, in een der kleine kabinetten afzonderlijk opgesteld, verdringen..... neen, dat is niet het woord, want „*voi ch'entrate lasciate*” elk gerucht. Er komt een verstillende eerbied over ons in dit vertrek, men gaat voor anderen uit den weg om ze ook een vrijen blik te gunnen op de vier figuren, van welke zulk een hooge wijding uitgaat. Gelijk de Emmausgangers en de dienstmaagd, komt de toeschouwer onder den ban der zegenende Christusfiguur. En dan; welk een bezonken groepeerling, kleurwerking, stofuitdrukking, stillevenschildering, atmosfeer!

Er zijn op deze tentoonstelling, die tot 15 October duurt, dozijnen van dergelijke „*pièces de résistance*.” Zoo b.v. de wonderlijke Toren van Babel van Pieter Bruegel de Oude, op een afstand aandoend als een taart — men vergeve ons de culinaire vergelijking — maar bij „*nadere*” beschouwing een wonder van zinrijke minutieuse *détailleering*, waarin een gansche wereldbeschouwing en universeele uitbeelding ligt opgesloten en uitgestald. Voorts de kuische Venus van Cranach, hoogtepunt der Duitsche afdeeling, zóó gelukkig gehangen, dat men ze uit een nevenzaal op een afstand ten volle in haar statige schoonheid kan bewonderen. Dan van de vier Rembrandts de „Man met de roode muts,”

een breed brillant kleurengeweld met het tempermes in geniale schilderdrift op het doek gesmeerd, vol krachtig leven, een doek, waarmee Boymans het vorig jaar verrijkt werd.

De twee pendanten, dames- en heerenportret, van Frans Hals, Rubens' Bad van Diana, Jan Steens Rederijkers en als merkwaardige tegenstelling: het profane „Soo gewonnen, soo ver-teert” en de devote „Aanbidding der herders,” en Fabritius' „Oude Vrouw,” behooren mede tot de doeken, waarvoor men dezen zomer meerma-len een gang naar Boymans zal doen.

Zoo zouden we nog kunnen doorgaan. Ge-noug zij het te vermelden, dat meesters als Jan Gossaert, Lucas van Leyden, Botticelli, Tinto-retto, Avercamp, Heda, Hobbema, Kalff, Koninck, Aert van der Neer, Jan van Goyen, Van Ostade, Ruysdael, Seghers, Terborch. Ver-spronck, Brouwer in rijke verscheidenheid ver-tegenwoordigd zijn, terwijl Aert de Gelder, Fer-dinand Bol, Aelbert Cuyp, Samuel van Hoog-straten en Nicolaes Maes de eer van het 17e eeuwse Dordt hooghouden.

En dan zijn daar de 250 teekeningen van Duitse, Nederlandsche, Vlaamsche, Italiaan-

sche en Fransche meesters, die een afzonderlijke bezichtiging en bespreking ten volle waard zijn.

Maar daar het ons niet om een critische noch kunsthistorische beschouwing te doen is, meenen we genoeg te hebben gezegd om allen, die tot heden verzuimden van de „Meesterwerken uit vier eeuwen” te gaan genieten, alsnog te heb-ben bewogen hun schreden naar Boymans te richten.

* * *

HOE ER ALZOO GESCHREVEN IS.

Het is niet onaardig, de verschillende ma-nier van werken van eenige schrijvers en dich-ters na te gaan.

Washington Irving kon overal en te midden van het grootste geraas en getier schrijven.

Walter Scott maakte al zijn hoofdstukken in zijn verbeelding gereed, terwijl hij nog te bed lag, half wakend, half droomend. Dan stond hij op, nam onverwijld papier en pen, en schreef zoo met het grootste gemak. Hij erkent in een zijner werken, dat hij meestal niet wist, hoe hij den een of anderen roman tot een goed einde zou brengen. Nooit had hij een vastge-

Johannes Vermeer van Delft:
De Emmausgangers.

steld plan bij het schrijven; als hij er eens een had, hield hij er zich niet aan. Ik beijverde mij, zoo zegt hij, om op een gemakkelijke en leerzame manier te schrijven en de rest liet ik over aan het noodlot. Ook hij schreef te midden van allerlei drukte, en zijn kinderen en hun vriendjes, de windhonden mochten vrij in zijn kamer komen. Hij antwoordde op alle vragen, die de kinderen hem deden, legde soms de pen neer, nam hen op z'n knieën als ze hem vroegen hun wat te vertellen, omhelsde hen en begon weer te werken, alsof er niets gebeurd was.

Doch baas boven baas! Jean Paul Friedrich Richter behielp zich geheel anders tijdens zijn arbeid. Rustig zat hij te werken in den hoek van een kamertje, waar de dienstbode was, ja, waar ze soms stond te strijken. Dat alles hinderde hem niet, ook niet de duiven die door de gebroken ruiten soms naar binnen vlogen. Pas later, in Bayreuth, kreeg hij een „echt" studeerkamertje.

Van Maturin wordt verteld, dat hij, wanneer hij niet gestoord wilde worden in zijn werk, een ouweltje op het voorhoofd plakte.

Interieur van de St. Janskerk te Gouda

Wellington schreef op den dag, dat hij ieder uur den Franschen slag zou kunnen leveren, met den kijker in de linker- en de pen in de rechterhand, een belangrijke brochure over de oprichting eener Engelsche bank te Lissabon.

Veel beroemde mannen schreven..... in de gevangenis hun beste werken! Cervantes in de dorpsgevangenis, Raleigh in den Tower te Londen, Luther op den Wartburg, Silvio Pellico op den Spitzberg, Raczynski te Munkacz, De Foe en vele anderen.

Weer anderen schreven het meest onder ziekten, nood of schulden gebukt, zooals Multatuli, Goldsmith en Fielding, Camaens en Mozart, Milton en Burns. Milton zei: „wie het best kan lijden, kan het best wat doen".

Haendel was het grootst in het aangezicht van den dood. Beethoven heeft zijn meesterwerken vervaardigd half doof en daardoor zielsbedroefd, Schiller schreef zijn beste treurspelen, toen hij door ziekte werd gekweld.

Dokter Johnson schreef al zijn artikelen, terwijl de drukker, of liever de zetter, op hem wachtte; als hij aan het tweede gedeelte van een stuk bezig was, ging het eerste al ter perse.

Als Goldsmith schreef, was hij meestal ongekled en liep hij van de kamer naar de keuken, zonder ooit van iemand notitie te nemen. In de keuken bleef hij dan soms een tijdje voor den haard staan, en ging dan weer in allerijl naar z'n kamer, om z'n gedachten op papier te brengen.

Lessing wandelde bij zijn geestesarbeid onophoudelijk door de kamer; hij schreef, om zoo te zeggen, al loopende. Schiller had, naar overbekend is, als opwekkend middel, rotte appelen in de la van zijn schrijftafel. Als hij 's nachts schreef, had hij altijd sterke koffie of chocolade, met wijn geprepareerd, bij de hand; ook dronk hij wel champagne. Addison schreef al loopende, in een lange galerij; aan elk uiteinde daarvan stond een flesch wijn, waaruit hij herhaaldelijk dronk.

K. D. K.

* * *

DE GOUDSCHE GLAZEN.

Nu de beroemde gebrandschilderde glazen der gebroeders Crabeth in de St.-Janskerk te Gouda weer in eere zijn hersteld — dank zij de vier ton door particulieren bijeengebracht en de restauratiekunst van wijlen Ir. Schouten — willen wij nog even, voor de sluiting, 31 Aug. a.s., de aandacht vestigen op de tentoonstelling der oude cartons, na drie en een halve eeuw weer voor ieder te bezichtigen, de werkteekeningen en foto's, gereedschappen en archivalia betreffende dit nationaal bezit, dat een der grootste aan-